

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*) A138

1. Status:

Vogelrichtlijn Bijlage I (sinds 2004). Voor Natura 2000 relevant als broedvogel én als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: Van de twee kleine, vooral aan zout water gebonden plevertjes, is de strandplevier het sterkst kustgebonden. Het is een klein steltloperje dat nestelt op zand- en schelpenstranden en andere kale, beschutte plekken, meestal in de nabijheid van zoute en brakke wateren. Buiten de broedtijd is hij vooral aan te treffen op zandige platen. De broedgebieden van de strandplevier zijn verspreid over de gematigde streken van Eurazië, het Midden-Oosten en Noord-Afrika (ondersoort *alexandrinus*) en over Zuid- en Zuidoost-Azië, gematigd Noord-Amerika, Centraal-Amerika en de westkust van Zuid-Amerika. De in Nederland broedende strandplevieren overwinteren in Afrika. De strandplevier is in Nederland een zomergast die in ons land verblijft van april tot in oktober.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de strandplevier in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' ongunstig. Bij de ondersoort *alexandrinus* worden vier populaties onderscheiden. De voor Nederland relevante populatie verblijft in het westelijke Middellandse Zeegebied en in West-Europa, in het noorden tot in Zuid-Zweden, en overwintert langs de kusten van Zuidwest-Europa tot West-Afrika. De omvang van deze populatie wordt geschat op 66.000 vogels waarbij de aantallen afnemen.

1. Broedvogels: De Europese verspreiding van de strandplevier kent een zwaartepunt in de zuidelijke landen. De noordgrens van het verspreidingsgebied van deze kustgebonden soort loopt door Denemarken en Nederland. De Europese broedpopulatie was gedurende de periode 1970-1990 stabiel en is in 1990-2000 matig afgenomen. De populatie omvatte daarbij 11.000-18.000 paren in landen van de Europese Unie, waarvan 2% in Nederland verbleef. De Nederlandse broedpopulatie is klein. Ze omvatte 270-320 vogels in 1998-2000, waarbij het aantal meer dan gehalveerd is vanaf ca. 1975.

2. Niet-broedvogels:

De strandplevier is alleen van april tot in oktober in Nederland aanwezig, de aantallen zijn meestal het hoogst na het broedseizoen. Dan maken de vogels ook in Nederland de rui door. Het voorkomen buiten de broedtijd betreft grotendeels 'eigen' broedvogels. Er komen een aantal doortrekkers uit Duitsland en Denemarken bij, maar omdat de broedpopulaties in die buurlanden ongeveer even beperkt zijn als de Nederlandse, is het aantal doortrekkers laag. Het seizoensmaximum van de in Nederland aanwezige strandplevieren (in augustus) bedroeg in 1999/2000 t/m 2003/2004 gemiddeld ongeveer 370 vogels, waarmee Nederland totaal naar schatting 0,6% van de internationale Europese populatie herbergt.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied:

1. Broedvogels: De strandplevier nestelt in kale of schaars begroeide open terreinen in de omgeving van grote open wateren, meestal zijn dat zoute of brakke wateren. Vaak broedt de vogel op rustige zandstranden, in zandduinen en op schelpenstranden. Oneffen terreinen en geheel onbeschutte stranden worden door deze soort gemeden. Tegenwoordig broedt de strandplevier in ons land vooral in het Deltagebied. Daarnaast komen kleinere aantallen tot broeden in het Waddengebied en langs de randen van het IJsselmeer. De huidige broedgebieden van de

strandplevier zijn vooral drooggevallen platen en slikken en opgespoten terreinen, en verder, in mindere mate, binnendijkse natuurterreinen en getijdengebieden. De soort foerageert voornamelijk in de buurt van het nest, op vloedmerken en in de intergetijdengebieden. Vanwege de sterke voorkeur voor kale broedplaatsen is de soort zeer gevoelig voor successie waarbij de begroeiing dichter wordt en voor veranderingen in de balans tussen erosie en sedimentatie als gevolg van bijv. waterstaatkundige werken of klimaatsverandering.

2. Niet-broedvogels: De strandplevier verblijft vrijwel uitsluitend in kustgebieden (estuaria). De vogels volgen meestal het getijdenritme en verblijven tijdens hoogwater op gemeenschappelijke rustplaatsen. Voedselzoekende strandplevieren ziet men vooral op zandplaten en stranden. De strandplevieren bezoekt in tegenstelling tot bontbekplevieren ook nattere en verder van de rustplaatsen gelegen platen en slikken. De hoogwatervluchtplaatsen kenmerken zich door een lage vegetatiebedekking en de strandplevieren gebruiken daarvoor zowel stranden en strandvlaktes als kwelders en schorren. Binnendijks rusten ze in het Deltagebied ook in inlagen en bij stormvloed rusten ze ook binnendijks op kale akkers of kort grazig grasland. In het najaar gebruiken de strandplevieren kale of schaars begroeide terreinen langs de kust om te ruïen. De ruïplaatsen grenzen aan voedselrijke gebieden en zijn veelal gevrijwaard van verstoring

Voedsel: Het voedsel van de strandplevieren bestaat uit bodemfauna, voornamelijk uit wormachtigen zoals zeeduizendpoten en kleine wadpieren, wapenwormen en draadwormen. Daarnaast eten strandplevieren ook kleine molluscan, tweekleppigen, kleine krabben en andere kreeftachtigen. Op de rustplaatsen wordt ook op insecten en spinnen gefoerageerd.

Rust: Evenals de bontbekplevier heeft de strandplevier een gemiddelde gevoeligheid voor verstoring (vanaf 100-300 m afstand), en is hij zeer gevoelig voor verstoring van zijn leefgebied (de open kustgebieden). De hoge recreatiedruk maakt waarschijnlijk op zich geschikte broedlocaties ongeschikt en werkt dus broedbeperkend. De soort broedt tegenwoordig voornamelijk in reservaten en is vrijwel geheel verdwenen van de stranden. Daarnaast kunnen de foerageermogelijkheden voor de strandplevieren beperkt worden door recreatieactiviteiten en kan het broedsucces daardoor lager uitvallen. De effecten van verstoring op de populatie zijn dus groot. Landrecreatie vormt daarbij voor broedende vogels de grootste bedreiging, voor foeragerende vogels zijn dat wandelaars en waterrecreatie. Er wordt aanbevolen een bufferzone van 150-200 meter rond broedende strandplevieren aan te houden. Niet-broedende bontbekplevieren zijn gevoelig voor verstoring op de hoogwatervluchtplaatsen, waarbij voornamelijk recreatieactiviteiten een bedreiging vormen. Vanwege de voorkeur voor zandig sediment is de soort kwetsbaar voor ingrepen op landschapsschaal die het voedselgebied doen veranderen of areaal aan zandplaten doen afnemen. Schaars begroeide hoogwaterrustplaatsen kunnen minder aantrekkelijk worden of verloren gaan door vegetatiesuccessie bijv. als gevolg van veranderingen in begrazingsregime.

Minimum omvang duurzame populatie: Vanuit populatie-ecologische optiek zijn voor een duurzame sleutelpopulatie van de strandplevier ten minste 20 paren vereist. Voor een gunstige staat van instandhouding zijn op nationale schaal ten minste 20 sleutelpopulaties vereist (> 400 paren).

4. Huidig voorkomen

4.1 Broedvogels

De broedverspreiding van de strandplevier is nagenoeg beperkt tot het Delta- en Waddengebied en het zwaartepunt ligt in het Deltagebied (in de onderzoeksperiode vooral in Grevelingenmeer, Westerschelde en Krammer-Volkerak). Bovendien broedt de soort incidenteel in het IJsselmeergebied. De natuurlijke verspreiding betreft alleen de kustregio's (Waddengebied, West en Delta). Buiten de kustregio is de strandplevier gebonden aan door de mens geschapen pioniersituaties.

Verspreidingskaart strandplevier (broedvogel)

4.2 Niet-broedvogels

De verspreiding van de strandloper buiten de broedtijd is nagenoeg gelijk aan die in de broedtijd, de vogels zijn grotendeels beperkt tot de Waddeneilanden en de Delta. Slechts kleine aantallen van de soort zijn te zien in het binnenland en die zijn gekoppeld aan broedgevallen in het binnenland. Vaak gaat het hierbij om gebieden met recente natuurontwikkeling (zoals het Ketelmeer).

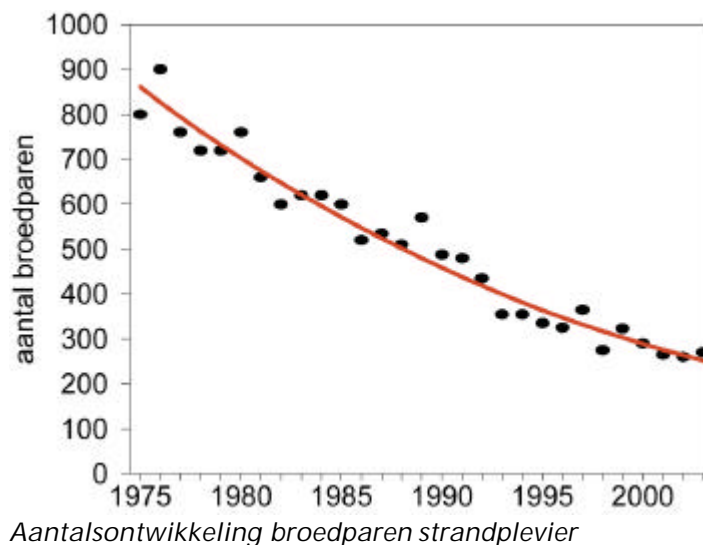

Verspreidingskaart strandplevier (niet broedvogel)

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

5.1 Broedvogels

Trends in Nederland: Vanaf het begin van de 20^e eeuw gaat de populatie van de strandplevier achteruit. In de jaren 1970 is er een opleving met een piek van 900 paren, die vooral een gevolg is van het beschikbaar komen van nieuwe broedgebieden in Flevoland en het Deltagebied. Daarna zakten de aantallen opnieuw en naar het zich laat aanzien blijft deze daling doorgaan. In de afgelopen 25 jaar is de landelijke broedpopulatie van de strandplevier meer dan 50% in aantal afgenomen: van 700-900 paren in de periode 1973-1977, naar 500-700 paren in 1979-1985, naar 330-370 paren in 1993-1997 en vervolgens naar 270-320 paren in 1998-2000. De huidige aantallen komen neer op een vermindering van bijna 75% ten opzichte van de aantallen rond 1950.

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de strandplevier laat sinds 1981 (1981-2003) een matige afname zien. Over de periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een fluctuatie, waarbij zich geen eenduidige trend aftekent.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: zeer ongunstig

Het verspreidingsgebied van de strandplevier is vanaf 1973-1977 sterk gekrompen, met 54%. In het totaal kwam de soort voor in 92 atlasblokken, is ze verdwenen uit ongeveer 96 atlasblokken en verschenen in 16. In het Waddengebied zijn veel broedplaatsen verdwenen, in het IJsselmeergebied is de soort zo goed als verloren gegaan, maar ook in het Deltagebied, hét oude Nederlandse bolwerk, is de verspreiding gekrompen.

Beoordelingsaspect populatie: zeer ongunstig

De Nederlandse broedpopulatie van de strandplevier is sterk achteruit gegaan. De populatie telde in de periode 1979-1983 gemiddeld 670 paren en in 1999-2003 gemiddeld 280 paren. Dat is veel lager dan de gunstige referentie.

Beoordelingsaspect leefgebied: zeer ongunstig

Door recreatie op broedplaatsen en in voedselgebieden is de soort verdwenen van vrijwel alle openbare stranden. Door gebrek aan natuurlijke dynamiek als gevolg van vegetatiesuccessie of herinrichting van tijdelijk broedbiotopen worden leefgebieden ongeschikt voor de strandplevier. Tevens is de soort gevoelig voor weersinvloeden zoals overspoeling of overstuiving van legfels bij storm. Door versnippering dreigen de resterende Noordwest-Europese populaties geïsoleerd te raken.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: zeer ongunstig

De lange-termijnafname van de strandplevier lijkt nog niet te zijn gestopt. De populaties gaan ook in onze buurlanden achteruit en dat kan de afname in ons land nog verder stimuleren (door een verminderde uitwisseling van broedvogels). De beste kansen op behoud van een (kleine) Nederlandse broedpopulatie biedt herstel van natuurlijke dynamiek in kustgebieden en natuurontwikkeling (met aanleg van eilanden) in zoute gebieden. Belangrijk is dat betreding van deze gebieden door recreanten wordt geweerd of streng aan banden gelegd wordt.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van herstel populatie van ten minste 400 paren verdeeld over ten minste 10 sleutelpopulaties van ten minste 20 paren (Delta en Waddengebied).

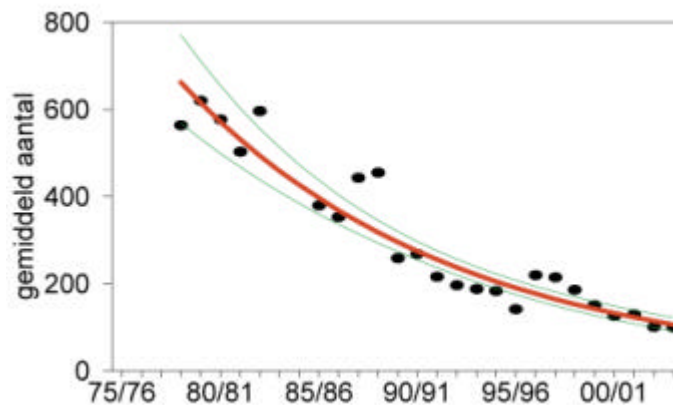
Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Gewenst is dat de strandplevier broedvogel met ten minste 20 sleutelpopulaties met ieder tenminste 20 paren (> 400 paren). Herstel van de populatie is nodig of tenminste behoud van huidige aantallen. Voldoende geschikt leefgebied voor de streefpopulatie is nodig in kustregio's waarin weinig verstoring plaatsvindt. Herstel van de populatie is te bereiken door effectieve maatregelen voor instandhouding van het leefgebied toe te passen, voldoende nieuwe antropogene pioniersituaties te ontwikkelen en/of te zorgen voor meer natuurlijke dynamiek in de kustregio's.

Oordeel: De staat van instandhouding van de broedvogelpopulatie van de strandplevier wordt als zeer ongunstig beoordeeld, omdat zowel de bezettingsgraad als de omvang van de populatie sinds het begin van de jaren 1980 sterk zijn afgenomen. De aantalsafname (over de periode 1990-2002) is statistisch significant. Bovendien telt de Nederlandse broedpopulatie minder dan 500 broedparen en is de kans op immigratie vanuit populaties in buurlanden gering, omdat ze zich bevindt aan de noordrand van het Europese verspreidingsgebied van de soort. Gelet op de sterke afname van de aantallen pleisteraars is de staat van instandhouding van niet-broedvogels ook zeer ongunstig, wat ook logisch is aangezien het merendeels eigen broedvogels betreft.

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	matig ongunstig	zeer ongunstig
Populatie	matig ongunstig	zeer ongunstig
Leefgebied	matig ongunstig	zeer ongunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig	zeer ongunstig
Eindoordeel	matig ongunstig	zeer ongunstig

5.2 Niet-broedvogels

Trends in Nederland: De strandplevier is in Nederland vanaf 1981 sterk in aantal afgenomen, de huidige aantallen bedragen nog slechts ongeveer 20% van die van rond 1981. Ook tussen 1995/1996 en 2003/2004 was sprake van sterke afname, en er is nog geen sprake van stabilisatie. Omdat het aantal niet-broedvogels in Nederland grotendeels onze eigen broedvogels betreft, zijn de trends van beide groepen in hoge mate aan elkaar gekoppeld.

Aantalsontwikkeling strandplevier (niet broedvogel)

Recente ontwikkelingen: Door verschillen in de snelheid van de achteruitgang van de strandplevier treden in recente tijd verschuivingen op in de onderlinge betekenis van afzonderlijke gebieden. In de Grevelingen zijn de aantallen recent min of meer stabiel na een eerdere afname. In de Oosterschelde en Westerschelde & Saefinghe, waar de soort altijd talrijker was, is recent sprake van een versnelde afname, waardoor de aantallen nu op hetzelfde lage niveau liggen als in Grevelingen.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: zeer ongunstig

Het verspreidingsgebied van de niet-broedvogels van de strandplevier is sterk ingekrompen terwijl het relatieve belang van de voor de soort belangrijke gebieden is verschoven. De soort is vrijwel verdwenen uit het binnenland.

Beoordelingsaspect populatie: zeer ongunstig

Vanaf 1981 is de populatie in aantal met 80% afgenomen en er is geen sprake van stabilisatie. Het recente aantal is veel lager dan de gunstige referentie.

Beoordelingsaspect leefgebied: zeer ongunstig *

Het leefgebied voor de niet-broedende strandplevieren is kleiner geworden omdat er minder pionierbiotoop beschikbaar is dan vroeger. Factoren die hier meespelen zijn de erosie van zandplaten ('zandhonger') in de Oosterschelde en de toegenomen verstoring in foeragegebieden.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: zeer ongunstig

Vooralsnog hebben de strandplevieren geen duidelijke positieve reactie vertoond op recent lokaal genomen beheersmaatregelen zoals het afsluiten van stranden voor recreatie. De kans op herstel van de aantallen buiten de broedtijd lijkt ook beperkt omdat de perspectieven voor de broedvogels slecht zijn.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1 80 vogels (seizoensgemiddelde).

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Gewenst is voor de strandplevier een leefgebied met voldoende omvang en kwaliteit voor een seizoensgemiddeld aantal van 180 vogels in het landelijke netwerk van monitoringsgebieden. Dat aantal is de gemiddelde waarde van de seizoensgemiddelden van 1989/1990 t/m 2003/2004. De aantallen waren al voor 1989 fors afgenomen, maar een herstel tot de waarden van 1981 wordt onder de huidige omstandigheden niet realistisch geacht.

Oordeel: zeer ongunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	matig ongunstig	zeer ongunstig
Populatie	matig ongunstig	zeer ongunstig
Leefgebied	matig ongunstig	zeer * ongunstig
Toekomst	matig ongunstig	zeer ongunstig
Eindoordeel	matig ongunstig	zeer ongunstig

* Noot: in het Natura 2000 doelendocument is de strandplevier (als niet-broedvogel) voor het aspect leefgebied als zeer ongunstig beoordeeld; inmiddels wordt nagegaan of bij toekomstige Natura 2000 aanwijzingsbesluiten dit veranderd dient te worden in matig ongunstig.

6. Bronnen

- Arts F.A. & Meininger P.L. 1997b. Ecologisch profiel van de Strandplevier *Charadrius alexandrius*. Bureau Waardenburg rapport 97.01, Culemborg, Rapport RIKZ 97.002, Middelburg.

- Berrevoets C., Strucker R.C.W., Arts F.A. & Meininger P.L. 2003. Watervogels in de Zoute Delta 2001/2002. Rapport RIKZ/2003.001, Middelburg.
- Cayford J. 1993. Wader disturbance: a theoretical overview. Wader Study Group Bull. 68 (Supplement): 3-5.
- Clemens T. & Lammen C. 1995. Windkraftanlagen und Rastplätze von Küstenvögeln -ein Nutzungskonflikt. Seevögel 16: 34-38.
- Davidson N.V. & Rothwell P. 1993. Human disturbance to waterfowl on estuaries: conservation and coastal management implications of current knowledge. Wader Study Group Bull. 68 (Supplement): 97-105.
- Ens B.J., Wintermans G.J.M. & Smit C.J. 1993. Verspreiding van overwinterende wadvogels in de Nederlandse Waddenzee. Limosa 66: 137-144.
- Koepff C. & Dietrich K. 1986. Störungen von Küstenvögeln durch Wasserfahrzeuge. Vogelwarte 33: 232-248.
- Koffijberg K., Blew J., Eskildsen K., Günther K., Koks B., Laursen K., Rasmussen L.M., Potel P. & Südbek P. 2003. High tide roosts in the Wadden Sea. A review of bird distribution, protection regimes and potential sources of anthropogenic disturbance. A report of the Wadden Sea Project 34. Wadden Sea Ecosystem 16. CWSS, Wilhelmshaven.
- Koffijberg K., Blew J., Eskildsen K., Günther K., Koks B., Laursen K., Rasmussen L.M., Potel P. & Südbek P. 2003. High tide roosts in the Wadden Sea. A review of bird distribution, protection regimes and potential sources of anthropogenic disturbance. Wadden Sea Ecosystem 16. CWSS/TMAG/JMMB, Wilhelmshaven.
- Krijgsveld K.L., van Lieshout S.M.J., van der Winden J. & Dirksen S. 2004. Verstoringgevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Rapport 03-197. Bureau Waardenburg BV, Culemborg.
- Leopold M.F., Smit C.J., Goedhart P.W., Van Roomen M., Van Winden E. & Van Turnhout C. 2004. Langjarige trends in aantallen wadvogels in relatie tot de kokkelvisserij en het gevoerde beleid in deze; eindverslag EVA II (Evaluatie schelpdiervisserij tweede fase) Deelproject C2. Alterra-rapport 954. Alterra, Wageningen.
- Meininger, P.L. & Arts, F.A. 1997. De Strandplevier *Charadrius alexandrinus* als broedvogel in Nederland in de 20e eeuw. Limosa 70: 41-60.
- Meininger, P.L. & Graveland, J. 2002. Leidraad ecologische herstelmaatregelen voor kustbroedvogels. Rapport RIKZ 2001-046, Middelburg.
- Schekkerman H., Meininger P.L. & Meire P.M. 1994. Changes in the waterbird populations of the Oosterschelde (SW Netherlands) as a result of large-scale coastal engineering works. Hydrobiologia 282/283: 509-524.
- Spaans B., Bruinzeel L. & Smit C.J. 1996. Effecten van verstoring door mensen op wadvogels in de Waddenzee en de Oosterschelde. IBN-rapport 202. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Wageningen.
- Tulp, I. 1998. Reproductie van Strandplevieren *Charadrius alexandrinus* en Bontbekplevieren *C. hiaticula* op terschelling, Griend en Vlieland in 1997. Limosa 71: 109-120.